

SANT LLORENÇ PROP BAGÀ (Guardiola de Berga). Façana de ponent amb el fonament de les absidioles, situades al lloc oposat de l'habitual.

capçalera, entre les dues absidioles, a manera d'un absis major. Planta i cripta estan comunicades des de l'interior del temple, per escales.

Al segle XV, el ja esmentat fort terratrèmol va enderrocar pràcticament la meitat oriental de l'església, la capçalera i la nau nord de la meitat occidental. Atesa la precarietat econòmica del monestir, no es procedí a una restauració fins a finals del segle XVII. Restauració que es va fer només de les parts menys malmeses, és a dir, les naus central i sud de la meitat occidental i just allà s'obrí una nova porta principal.

A mitjan del segle XVIII es capgirà de nou l'orientació del temple i s'obrí la porta principal a la façana de llevant. A començaments del segle XIX es reconstruí la nau nord, es cobrí amb volta d'aresta i s'afegí una sagristia. Recentment s'han reconstruït algunes dependències monacals.

Recopilació: Joan Codina i Bernaus

Fotos: Lluís Fernández i López

BIBLIOGRAFIA

Catalunya Romànica, vol. XII el Berguedà.
Guies Catalunya Romànica, vol. 16 el Berguedà

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 105

3 d'abril de 2011

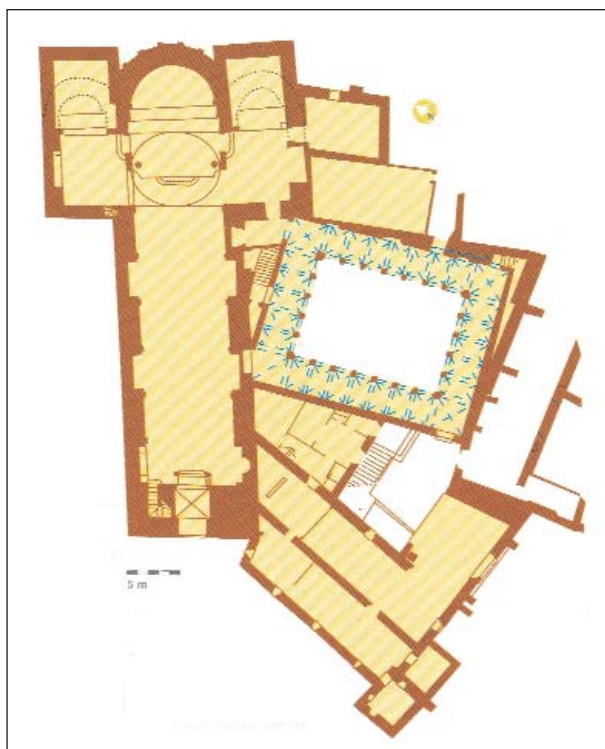
BERGUEDÀ

SANTA MARIA DE SERRATEIX (VIVER I SERRATEIX)

En els primers documents, s'anomena aquest lloc com la Serra de Teix. L'any 941, es documenta una primera donació al monestir a la qual en succeïren d'altres. Gràcies a que els comtes de Cerdanya – Besalú, l'any 977, varen cedir al monestir els drets sobre les terres de la parròquia de Serrateix, es convertí en un dels monestirs més importants del comtat de Berga.

SANTA MARIA DE SERRATEIX. Façana principal.

SANTA MARIA DE SERRATEIX. Planta extreta de la Guia de la Catalunya Romànica, vol. XVI, Berguedà.

Entre els segles XII i XIII, es produí la consolidació del monestir. El 1126 es va consagrar la nova església de Santa Maria i el seu domini era format per més d'un centenar de masos repartits pel Berguedà, la Cerdanya, el Bages, el Solsonès i la Segarra. Al segle XIV, la comunitat entrà en un període de decadència, l'única donació fou la del rei de Mallorca – comte de Cerdanya -, però, en canvi, es realitzaren grans obres als edificis monàstics, a causa de les quals es varen veure obligats a vendre una part de les seves propietats.

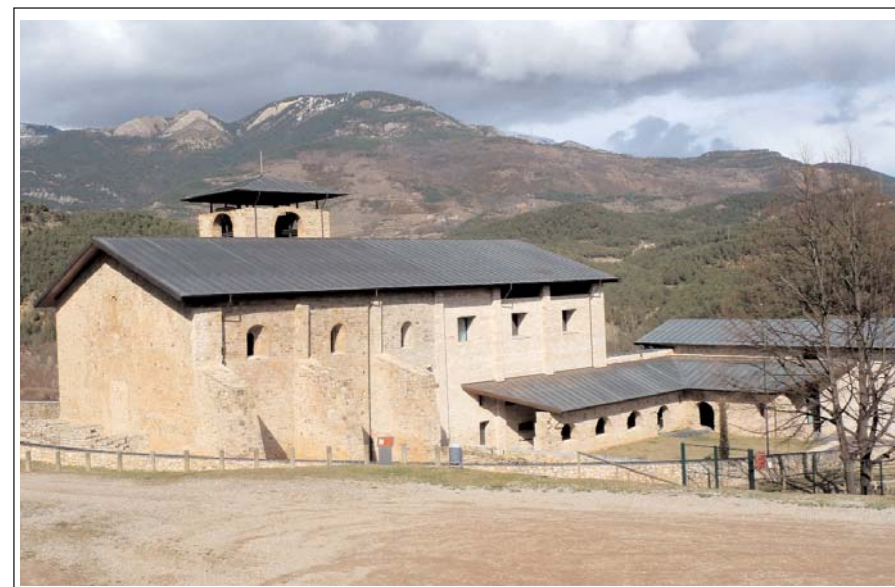
SANTA MARIA DE SERRATEIX. Absis central i capelles laterals.

Al segle XV, amb l'arribada dels abats comendataris, la crisi s'agreuà però els edificis precisaven reparacions urgents. El període dels segles XVI al XVIII, la vida monàstica era força estancada, malgrat això, es varen fer obres molt importants. Amb la desamortització del 1835, el monestir es convertí en església parroquial.

Durant la Guerra Civil,

Els edificis foren bastits en diferents etapes. La primera església consagrada al 983, consistia en un edifici de planta basilical rectangular i de grans dimensions. Les tres naus eren separades per columnes. La porta principal s'obria a la façana de llevant i n'hi havia d'altres, als murs nord i sud, que comunicaven amb les dependències monacals. Al segle XI s'afegiren, als extrems de la façana de ponent, dues absidioles semicirculars.

Durant el segle XII es produí una important reforma. La meitat occidental de la nau –quasi de planta quadrada- és buidà, s'eliminaren les columnes de separació i es construí una edificació amb planta baixa i soterrani. Aquest soterrani o cripta consta de tres naus, de tres trams cadascuna, separades per massissos pilars i arcs formers, i cobertes amb voltes d'aresta sobre les quals es recolza el paviment de la planta superior, la qual també era de tres naus, de tres trams cadascuna, separades per columnes i arcs formers de mig punt. La coberta es de volta un xic apuntada i reforçada per arcs torals sostinguts per fines columnes. Disposa de diverses finestres de doble esqueixada i d'arc de mig punt. L'exterior d'una d'elles mostra uns relleus amb formes vegetals i geomètriques i una figura humana. També, a l'interior del temple, hi ha dos tenants d'altar. Es creu que tots aquests elements foren reutilitzats de la primitiva església pre-romànica. En una segona reforma s'afegí un cos rectangular a la

SANT LLORENÇ PROP BAGÀ (Guardiola de Berguedà). Façana de migdia.

SANT PERE DE SERRATEIX.

Al segle XV o XVI, rebé una nova i gran transformació. S'anul·là la nau nord i es tapiaren els arcs formers, les naus central i sud foren convertides en una de sola, més ampla, tot eliminant les arcades de separació. Es van substituir les cobertes de canó de les naus per una de rajol i s'enderrocaren els absis.

Entre 1987 i 1996 es van efectuar campanyes d'excavacions i restauracions que han permès establir les diverses etapes constructives. Actualment l'edifici és de propietat municipal i es destina a usos culturals.

SANT PAU DE CASSERRES

El temple, consagrat l'any 907, és dedicat a sant Pau de Narbona i depenia del bisbat de la Seu d'Urgell. Des del seu origen, fou església parroquial i tot que al segle XIV quedà lluny del nucli de Casserres que s'havia format a uns tres km i on es construí una església dedicada a l'Àngel Custodi. A finals del segle XIX la parroquialitat passà a l'església de la Mare de Déu dels Àngels – antiga de l'Àngel Custodi- que havia estat ampliada el 1681.

L'edifici, és romànic del segle XII i consta d'una sola nau amb coberta de volta apuntada capçada per un absis semicircular cobert amb quart d'esfera, la unió d'ambdós és per un tram presbiteral també amb coberta de

volta apuntada. Modernament s'afegiren: dues capelles situades a banda i banda i disposades a manera de transsepte; al costat sud, una sagristia que comunica directament amb l'absis; i els peus de la nau, un cor.

En el centre de l'absis s'obre una finestra de doble esqueixada que disposa, tant a l'exterior com a l'interior, d'una arquivolta de mig punt sostinguda per dues columnetes amb capitells esculpits.

La porta d'entrada, situada al mur sud, és senzilla però bonica. Es compon de tres arcs de mig punt en gradació, l'exterior és coronat per un guardapols amb decoració escacada que arrenca d'unes impostes sostingudes per dues columnes amb capitells esculpits que representen els símbols dels evangelistes. Aquests capitells són una reproducció, els originals estaven molt malmesos i els reutilitzaren per sostenir un sarcòfag gòtic del temple.

L'interior de l'església estava decorada amb pintures murals datades de mitjan segle XIII. Les d'un arcosoli del presbiteri son actualment al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. Representen el pecat original, el judici final, sant Pau de Narbona i sant Cristòfol. Durant les obres de restauració de l'any 1979 aparegué un nou fragment de pintura mural al mur sud de la nau, amb una escena de la mateixa temàtica, la representació del pesatge de les ànimes. Hi manca l'arcàngel Miquel defensor de les bones, però hi ha representat el dimoni que intenta aconseguir-ne més de pecadores decantant-ne la balança.

SANT PAU DE CASSERRES. Portal situat a la façana de migdia.

SANT PAU DE CASSERRES. Finestra de l'absis.

SANT LLORENÇ PROP BAGÀ (GUARDIOLA DE BERGUEDA)

El monestir era emplaçat al territori de la vila de Bagà i depenia del comtat de Cerdanya. Apareix documentat l'any 898 amb motiu d'una donació de terres –per tant el cenobi és anterior a aquesta data- a la qual en succeïren altres també importants. L'església fou consagrada l'any 983.

Durant tot el segle X i la primera meitat de l'XI, hi hagué nombroses donacions, a partir de llavors, a causa d'enfrontaments amb els senyors de la contrada, minvaren. Als segles XII i XIII encara s'accentuà més la davallada de donacions i el monestir entrà en un període de crisi i d'inici de decadència.

Entre els anys 1427 i 1429, hi hagué un terratrèmol que deixà part de les edificacions molt malmeses. Això, unit a l'existència d'abats comendataris provocà una greu decadència. L'any 1592 l'abadia fou convertida en priorat vinculat a Sant Pau del Camp de Barcelona. El 1614 la comunitat abandona l'indret i només s'hi quedà el prior. Finalment, el 1855, l'església passà a ser parroquial i tot el conjunt a dependre del bisbat de Solsona. A partir de 1983 es van realitzar campanyes d'excavació i restauració que han permès recuperar el conjunt monàstic.

tant l'església com les dependències monacals varen sofrir greus danys. La consolidació i restauració del monestir, fou iniciada, els anys cinquanta, per la Diputació de Barcelona i continuada, a partir del 1977, pel Patronat d'Amics de Serrateix

La primera construcció, l'església preromànica, ja existia el 940. Era situada a sota del braç sud de l'actual transsepte. És un espai rectangular cobert amb volta de canó i un presbiteri excavat a la roca. Es desconeix com era per fora però al seu voltant hi ha diverses sepultures antropomorfes. En època romànica, es construí damunt, el temple actual. El primitiu va passar a ser una capella on s'accedeix per mitjà d'unes escales. El 1689 es convertí en la cambra de la Sepultura Capítular.

El temple romànic, es bastí entre els segles XI i XII. Era d'una sola nau, molt gran, coberta amb volta de canó, capçada per un transsepte i tres absis semicirculars amb coberta de quart d'esfera. El claustre romànic va ser substituït per l'actual i de les dependències monacals no en resta res.

Els segles XIV – XV es construí, a la cara sud i en forma esbiaixada, el palau episcopal i a la façana de ponent, una robusta torre-campanar coronada amb merlets. Per últim, entre finals del segle XVIII i principi del XIX, s'efectuà una gran remodelació. En el temple, se substituïren els dos absis laterals per capelles rectangulars en forma de torres, se sobrealçà l'absis central, s'obriren finestres als murs de la nau i es reformà el portal d'accés. Al palau episcopal també l'afectaren les obres i, finalment, es bastí un nou claustre en estil neoclàssic.

SANT PERE DE SERRATEIX (VIVER I SERRATEIX)

L'església de Sant Pere és a uns 150 m del monestir i és preromànica del segle IX, per tant, és anterior i més gran que la primitiva de Santa Maria, per això és molt probable que inicialment feia tant d'església monàstica com de parroquial. En època romànica, es bastí el temple de Santa Maria i aleshores només tingué la darrera funció. Després de la desamortització, Santa Maria passà a ser la parroquial, fou venuda i esdevingué un habitatge conegut per cal Pastisser.

El temple primitiu, preromànic del segle IX, probablement era de planta de creu llatina capçada per tres absis carrats i en línia, que comunicaven amb la nau per mitjà d'arcs de ferradura.

A la primera meitat del segle XI s'efectuà una profunda remodelació del temple, sols es va mantenir la capçalera. La nova església era de planta basilical, de tres naus cobertes amb volta de canó i separades per arcs formers de mig punt que es recolzaven en pilars.